

Cadascuna de les paraules que en Josep M. Arqués pronuncia són plenes d'emoció, una emoció presa de records, alguns molts dolorosos i d'altres alegres, que ens transmet i que l'han forjat com a humanista i sobretot com a professional del dret. Nascut a Les Borges Blanques, va estudiar la carrera de dret a Bilbao, i després va ampliar els seus coneixements de dret privat, sobretot català, a Barcelona. Porta 35 anys d'exercici a la capital andorrana. "Des de ben petit tenia clar que volia estudiar. Però va ser una infància molt dura. La meva família va patir els horrors de la guerra civil i al pare el van matar l'any 1937 quan jo tenia tres anys. La meva mare, mestressa de casa, va haver de tirar endavant tres fills. A l'escola de caputxins on anava hi havia el pare Salvador, un frare que ens incitava a la lectura i que em va fer veure clar que havia de portar endavant els estudis. Volia ser enginyer de ponts i camins però a casa no hi havia diners per pagar-me la carrera. La sort va fer que guanyés una beca a Deusto i allà vaig estudiar la carrera de dret." En Josep M. no és l'únic jurista de la família, abans el seu oncle, Ramon Arqués Arrufat, amic íntim de l'advocat i polític Francesc Cambó, va ser notari a Les Borges Blanques. Aquest català arrelat a Andorra viu amb passió el món del dret i defensa amb orgull el dret vigent en aquest país veí: "Entre Catalunya i Andorra hi ha un pont d'enllaç pel que fa al món del dret que és precisament el dret català. A Andorra el dret català que s'aplica com a dret privat es manté com en els orígens: el dret anterior al Decret de Nova Planta de Felip V. Potser la característica més singular d'Andorra és que fins ara regia com a primera font del dret privat la Llei pàtria o contrària consuetud, en el sentit que el costum jurídic -que és manifestació del dret viu- format abans de la Constitució andorrana de 1993, derogava fins i tot la norma escrita, que la consciència social havia considerat anacrònica o inoperant. Després de la Constitució ja no es poden formar nous costums contra llei, però els formats abans són llei només derogable per una altra llei escrita. Felip V no va regnar a Andorra i aquest país no va perdre mai les Corts. És important destacar-ho perquè probablement avui la condició d'Andorra pel que fa al dret privat és una raresa. A Catalunya s'aplica un dret absolutament codificat que obeeix més a la voluntat política dels legisladors que a la consciència jurídica popular, mentre que a Andorra la doctrina científica d'autors com Càncer, Fontanella, Peguera, Maspons Anglasesell i Borrell Soler són font de dret."

Aquest petit país dels Pirineus es nodreix d'advocats formats a les universitats espanyoles i franceses: "Crec que no s'ensenya prou dret català. S'ensenya un dret civil català codificat. Hi ha una diferència extraordinària entre el dret civil original i l'actual. Quan vaig acabar la carrera em vaig adonar que no m'havien ensenyat dret català i això va fer que hagués d'estudiar les constitucions pragmàtiques, actes de cort i altres drets de Catalunya pel meu compte." Sobre el dret català va fer la tesi de llicenciatura que van llegir i qualificar els juristes Roca-Sastre i Maspons Anglasesell. "El dret català antic t'obliga a estudiar i a treure conclusions. Cal tenir una visió de conjunt del dret. Avui, amb els nous codis, la gent aplica com a màxim aquell codi, o un o dos articles, però la visió de conjunt del dret s'ha perdut tot i ser essencial. I és que el dret viu o mor en funció de la visió política dels parlaments. Sempre he es-

tat contrari a la codificació: per a mi és la mort del dret. Vaig tenir un càtedràtic que deia que les lleis havien de ser poques i clares i que precisament les èpoques de major fecunditat legislativa són les de menor fecunditat jurídica. Els parlaments autonòmics i estatal tenen una activitat legisladora constant. És impossible que els juristes puguem abastar tota aquesta legislació." A Andorra també s'elaboren noves lleis: "Abans de desenvolupar la Constitució en temes de matèria civil cal que hi hagi una reflexió. Hem estat 793 anys sense pràcticament necessitat de legislar pel que fa a dret civil. Però, sens dubte, la Constitució ha portat avantatges. Les lleis les elabora la Comissió Legislativa, les aprova el Parlament i les sancionen els coprínceps. De totes maneres, bona part de les lleis que passen per la Comissió són encomanades pel Govern a juristes normalment catalans. La pega és que els juristes catalans que ens podrien fer lleis segons l'esperit andorrà de temps enrere ja són grans o han desaparegut. Els juristes d'avui estan formats a base de la compilació de 1960 i no del dret anterior al Decret de Nova Planta. I això ha fet que s'hagin elaborat noves lleis que, sense mala voluntat, són regressives respecte el dret català." Andorra també comparteix amb Catalunya una mateixa llengua, el català: "En matèria judicial, a Andorra la llengua oficial sempre ha estat el català, a nivell parlat i escrit. La doctrina científica està en llatí perquè és d'èpoques durant les quals s'escriu en llatí. El català s'utilitza a tots els nivells: tribunals, legislació, escrits judicials... Es tolera que es parli en castellà però un tribunal no admetria, ni seria concebible una sentència escrita en castellà o en francès. Pompeu Fabra va venir a testar a Andorra perquè podia fer-ho en català."

Li formulem tres preguntes claus per entendre el món del dret. Primer de tot li demanem què és: "És un vehicle per arribar al que es denomina justícia. Però no sempre és així. Respecto profundament la llei i això em porta a pensar que si la llei condueix a un resultat injust només pot ser perquè l'estic interpretant malament o perquè no es tracta d'una llei sinó d'un abús d'autoritat." I què és la justícia? "Un ideal. La justícia és el que els romans deien 'Donar a cadascú el que és seu'. Ho resumim amb la següent màxima: *Honeste vivere, alterum non laedere, ius suum cuique tribuere*, és a dir, viure honestament, no fer mal a ningú i donar a cadascú el seu dret. Aquest hauria de ser l'ideal de la justícia. Malgrat tot, s'ha de tenir en compte que la justícia han de fer-la les persones, i que poden equivocar-se, perquè la justícia no és una ciència exacta." I finalment, què vol dir ser advocat? "M'explicava el meu oncle que la seva mare li va dir un dia: 'Advocats i procuradors a l'infern de dos en dos'. I l'oncle li va contestar: 'Tots els sants del cel són advocats'. L'advocat és un auxiliar de la justícia i defensa la justícia, no el delinqüent. L'advocat no ha de jutjar sinó defensar."

Ja fa uns quant anys que en Josep M. es va casar amb una noia del seu poble i se'n van anar a viure a Andorra: "No he volgut renunciar a la meua nacionalitat i als meus orígens catalans perquè els porto a dins. De la mateixa manera que no necessito un passaport per estimar-me Andorra; me l'estimo igual." Els seus fills són andorrans: en Daniel, també advocat, treballa al despatx; la Meritxell, i la M. del Mar, el marit de la qual, Jaume Ribert, és un altre dels advocats del despatx familiar.

“Entre Catalunya
i Andorra hi ha un pont
d’enllaç pel que fa
al món del dret que
és precisament
el dret català”

Josep M. Arqués - Andorra la Vella - Les Borges Blanques (Garrigues)